

Fischer emlékkonferencia és kiállítás, 2009
SZTE_JGYPK Rajz- Művészettörténet Tanszék
Sinkó István festőművész, tanár, művészeti író
Módszertanok – Fischer Ernő pedagógiai életműve - Vázlatok

Amikor ezt a felkérést megkaptam személy szerint Aranyi Sándortól, ami kérdésben foglalt kérdés volt, beszélnek-e mint volt tanítvány Fischer Ernő munkásságáról, esetleg a pedagógiáról, akkor elég komoly zavarba kerültem. Először is rögtön igent mondtam, az ember tisztes felkéréseknek általában igenet szokott mondani. Aztán rádöbentem, hogy saját csapdámba estem, mert Fischer Ernő művészetét viszonylag elég jól ismerem. Írtam is róla. Sőt Ernő bácsival volt is egy interjúm az Új Művészet 1996-s év egyik számában, ahol beszélgettünk művészetről, művészetelméletről, pedagógiáról. De igazán arról, amit kitaláltam és címe - a látható (kivetített volt) – Pedagógiai életmű, azt hiszem nálam avatottabbak i nálam kevesebbet tudnának mondani. Kevesebbet tudnának mondani, mert a Fischer Ernő-i életműben nagyon áttételes szerepe volt. Így hát, ezt a témát megpróbálom elegánsan megkerülni. Beszélni fogok Ernő bácsi módszertani gondolatairól, sőt hogy nálam avatottabb gondolatokat halljanak – azért az ő gondolatait fogom vetíteni és elmondok egy kis szöveget, amiben talán több az emlékezés. Ilyen értelemben a délelőtti folytatásaként némileg a magam emlékeit is felidéztem, amikor ezt a szöveget megfogalmazva, sejtve hogy nem leszek ezzel egyedül. Tehát ez egy tudományos konferencia is bizonyos mértékig. Örömmel látom, hogy a második felére fiatalok is gyülekezni kezdtek, nekik is eleget kell tenni, mert mi nem nosztalgizáló öregemberek vagyunk, akik egy nálunk is idősebb ember tehetségét, meg emberségét próbáljuk egymás között értékelni, hanem egy jelentős magyar művész és igen kitűnő személyiség és jó pedagógus emlékét idézzük meg lehetőség szerint korrekt formában. Ezt a korrekt formát megpróbálom tartani és azt állítom, hogy nincs leírt metodikája Fischer Ernő pedagógiai életművének. Ő nem olyan értelemben volt pedagógus, vagy módszertanos, - ami egyáltalán nem volt, főiskolán meg egyáltalán nem is tanított módszertant, - hogy azt lehetne mondani, lám-lám, Fischer Ernő így fogalmazta meg a művészeti nevelésről vallott elképzeléseit, vagy, hogy így és így ajánlotta vagy javasolta volna, hogy így és így tanítsuk az ifjúságot a művészetre. Nem, Fischer Ernő a saját művészetét és mindazokat a gondolatokat, amelyek számára fontosak voltak saját művészeti munkásságában feldolgozta szóban, írásban, főként beszélgetésekben, néhány jegyzetben, egy-két könyvben. Ezeknek a könyveknek része önálló, más része szerkesztett gondolataiból voltak és ezekből tudunk tájékozódni a Fischer életműben és egyáltalán abban a gondolkodási rendszerben, amelyben ő a művészetről vallott ebben orientálódott, vagyis a módszerek egy sajátos kettős szűrőn keresztül mentek, amelyek egyrészt az ő saját primér gondolatai, amelyeket ő közölt velünk, vagy azokkal, akikkel ő megosztotta, mondhatjuk úgy, hogy a tanítványaival, másrészt pedig a művek. A kettő együtt alkotja azt, amit én talán egy kicsit tudományosan vagy kicsit nagyképpen módszertannak nevezek, holott ha itt állna nem biztos, hogy felvállalná ezt a kifejezést. Úgy gondoltam, hogy egy picit

párhuzamosan haladunk, de talán az lenne a legcélszerűbb, ha ezt a két rövid oldalt elmondanám, aztán megnéznénk azokat a gondolatokat, amelyek az ő gondolatai, és talán ha kell, bár nem hiszem, hogy nekem tovább kel magyarázni az ő gondolatait, akkor esetleg még erről pár mondatot.

Fischer Ernő az antik értelemben vett peripatikus módszer, a kérdve kifejtés híve volt. A kérdés és a gyors válaszok mestere, ugyanakkor a hezitáló filozófia is a sajátja volt. Az a tépelődés, amely őt és hallgatóságát a tovább gondolás irányába terelte. A mi generációnk, a mai 50 és 60 évesek számára még létező élmény volt a nagy műveltségű, olvasott és szakmailag is elmélyült pictus doctus személye. Pedagógusként neki is a beszélgetés, nem a kinyilatkoztatás, a rámutatás és nem az ítélkezés volt a módszere. Szerette a tanítványait és nem eltaposandó, letörendő, idomítandó alattvalóknak látta őket, felemelésre ítélte, a tudás elsajátítására törekvő személyiségeknek tűntek számára. Fischer nem volt módszertanos és a szó hagyományos értelmében pedagógus sem. Nem. Ő az a fajta ember volt, aki gondolatait, alkotói rendszerét folytonos alakváltásokon keresztül kristályosította ki, és ebben az értelemben adott pedagógiai útmutatást nekünk, tanítványainak is. **(1. dia)**. Azt gondolom, hogy nagyjából a dián látható gondolatok lefedik az őt. Próbálok nála jóval kevésbé emelkedetten beszélni. Alakítások, alakváltások és a gondolkodás új dimenziói és ezennel a festői gondolkodás új dimenziói voltak azok, amelyek őt izgatták. Természetesen ez az egész egy ontológiai világmépben jelent meg. Mondja is, hogy „amit létnek nevezünk szükségszerűen vettük fel gondolkozásunkban jelenlétét, irányváltást fog jelenteni.” A Főiskolán jobbára személyiségének kisugárzásával hatott, mint korrekcióval. Ő volt az a professzor, akihez bizton fordulhatunk tanácsért és ő ezekkel a tanácsokkal nem saját lényét, intellektusát, fölényes műveltségét zúdította ránk, hanem a részproblémákat kívánta egészbe beintegrálva elhelyezni. Fischer módszere tehát a megértés, a rávezetés és a felismertetés volt. **2. dia** (hozzászólnak a hallgatóságból, hogy érdemes lenne elolvasni előbb.): Festői nyelv. Itt szeretném felhívni a figyelmet, hogy egy nagyon lényeges dolog az, amiről ő mindig is beszél. Ő erről beszélt, ugye? Az ő tanítása szinte egyetlen fogalom körül, a festői nyelv körül zajlott. A festői nyelvet értelmezte filozófiailag, logikusan, etikailag és különösen ennek a szakmai útjait járta be és próbálta átadni mindazoknak, akiket ez érdekelt. Ahogy a formáról, a stílusról beszélt az izmusokon keresztül, a festői nyelv problematikájának állandó napirenden tartását nagyon fontosnak tartotta. Azt hiszem mindazoknak, akiknek – és akkor most térjünk rá – hogy miután mi főiskolásokként tanultunk nála, mi ő tőle képzőművészetet tanultunk és a képzőművészettel kapcsolatos dolgokat tanultuk. Nem a képzőművészet majdani tanítását, hanem a képzőművészeti gondolat elsajátítását és ezen belül a festői nyelv problematikájának állandó napirenden tartását. Ez egy olyan jó értelemben vett lózung volt, vagy lehetett volna, amit kiírnak ide a Főiskola falára, akkor is hiteles mind a mai napig, hiszen bár mondhatjuk, hogy a festői nyelv csak egyfajta nyelve a művészetnek, a képzőművészetnek is, hiszen a szobrászok, meg grafikusok, meg egyebek vagyunk, de valójában a festői nyelv az a látás nyelve ebben az esetben. Lefordítva, áttételesen a látás nyelvéről beszél. A látás, láttatás nyelvéről és azon belül a festészet összes alapvető kérdéseinek a kommunikációba való behelyezéséről, a mindennapi és a szakmai kommunikációba való behelyezéséről. Azt gondolom, hogy ez az egy mondat akár – ha csak ezt az egyetlen idéztem volna tőle – meghatározná azt, hogy a módszer nála azt jelentette, hogy ezt a dolgot kell kifejtetni, ezt kell körbejárni, ennek, vagyis a festői nyelvnek,

a festői látásmódnak, a szakmaiságnak, ennek a hitelességének a különböző megközelítéséig teszik azzá, amivé válhat, ha akar a leendő művész, esetleg a leendő művészpédagógus. Hiszen ő úgy sohasem beszélgetett – legalább is azt hiszem, hogy – kifejezetten a tanári aspektusát vizsgálta volna a képzőművészetnek, vagy a képzőművészetéről való beszélgetésnek. A tanári vagy oktatási jellegét. Ezért mondom, hogy igazából nincs ilyen leírt módszertan, hanem van az a gondolati anyag, amelyben ő, mint képzőművész, mint gondolkodó képzőművész, mint filozófus képzőművész állandó, egész életén át tartó tanulással, életfogytig való tanulással próbálta megkeresni és megtalálni a festői nyelv legkifejezőbb formáját. Művészképzésben természetesen a művészetre nevelés és az alkotás módszertanát olvashattuk ki Fischer szavaiból. Ő a maga köreit a művészet megértésére, a látás és a láttatás módszereire szerette volna rávezetni. Mint főiskolai tanár, mint tanszékvezető küzdhetett képzetlenebb, a kisvárosokból odakerült tanítványok ismerethiányaival és gyakran az értetlenséggel is. Ezért mindig megtalálta a hangot és az embert gondolatai kifejtéséhez. Nem arisztokratikusan, de nem is alázatosan. Módszertana tehát nem kikristályosodott, hanem folyton alakuló, folyton alkalmazkodó volt. A tanítás számára fontos és elhivatottságot jelentő elkötelezettség volt. **3. dia:** Totális igényű filozófiai és nem utolsósorban esztétikai igényű – minőségi érték. A minőségre Fischer mind azokon az alkalmakon, amikor akár én is jelen voltam tanítvány koromban vagy később, érettebb fejjel, egyszer-egyszer az ő előadásai vagy beszélgetései során hallgattam gondolatait, mindig felhívta a figyelmet a minőségre. Minőségcentrikus ember volt. A minőség számára egy életminőséget, egy etikai minőséget és egy szakmai minőséget jelentett.

4. dia: A műalkotás lényege ... Azt gondolom, hogy ez megint csak hozzátatozott, ahhoz ... azzal, hogy ő hangsúlyozta és néha már mániákusan ismételt bizonyos gondolatokat, talán éppen ez volt az ő saját módszere. Folyamatosan és állandóan rávilágított azokra az alapkérdésekre, esztétikai, etikai és filozófiai alapkérdésekre, amely nélkül – véleménye szerint – sem művész, sem művészpédagógus nem lehet az ember. Tehát a módszerek tekintetében mindig alkalmazkodott adott közegéhez, ám a kifejtendő gondolatok, mint – a dián olvashatjuk, egyértelműsítik a művészetfilozófiába, az esztétikumba és az etikába vetett hitét. **(5. dia:** egy organikus viszonyrendszer). Ami még nagyon izgalmas volt a számomra, amikor készültem erre a kis előadásra és az idézetekből azt szűrtem le, hogy az az ominózus réteges gondolkodás, annak a réteges festészetnek az alapja volt, amit ő annyira szeretett. Ez a réteges gondolkodás, ez az állandó párbeszéd kép és alkotója között, párbeszéd alkotó és néző között, párbeszéd saját magával, ezek alakították és folyamatosan tették mozgalmassá mindazt a gondolati, strukturális egységet, amit ő képviselt, és ami a műveiben egyértelműen meg is jelent. **(6. dia:** Az Alföld + ontológiai alapértékek ...) Ezek a kis töredékek pedig - talán lehettek volna lejegyzettek is, a Stúdiós beszélgetések lejegyzése. Teljes ív felvázolására is alkalmat adnának. Ezekből a címszavakból arra, hogyan is gondolkodott Fischer Ernő a képzőművészet elsajátításáról, a képzőművészet látásáról, látástechnikájáról, a művészethez köthető gondolkodásról, és amiben pedagógus, művész, művészpédagógus, alkotó ember részesülhet, ha ezt a gondolkodási rendszert elsajátítja és amennyiben át tudja élni. **7. dia:** Sárkányölő Szent György) Azt hiszem, kicsit jelképesen, hogy ő mindig a sárkányokkal küzdött. Az ő sárkányai mellett mindig ott voltak az őrangyalai is. Mivel ezek a sárkányok az ő életének részei voltak, másrésről pedig az őrangyalai pedig az a szellemi egység, amiben élt, és amiben ő gondolkodott. Ezért így

válhatott ikonná az, ami a művészetében és a művészetpedagógiájában megjelent; és nemcsak ikonná, hanem példaértékűvé is.

Nátyi: Várjuk a kérdéseket. Délután átváltottunk a módszertani blokkba és csapongani fogunk a személyes megközelítések, az anekdota, a művészet, művészetfilozófia területén. ...

Szuromi: Nagyon megemelem a kalapom Sinkó előtt. Néztam a katalógust, módszertan, kérdeztem. Ernő bácsi valóban teóriát csinált, mindennek az elméleti, fogalmi megragadására törekedett, de Fischer Ernő módszertana? Na, ez különös. Biztos azt fogod végig vezetni az utolsó katalógusának a címe, ha jól emlékszem, „Emberség, pedagógia, művészet”. Na, gondoltam ezt a sajátos létfilozófiát Ernő bácsi szemléletében a jó pedagógia semmiben sem volt alávalóbb, mint a jó kép. Nem ezt tette Pista, hanem egy olyan fajta viszonyrendszert villantott fel, amelyik legnagyobb részben Klee pedagógiai módszertanában található meg – nem tudom egyetértés-e vele? Ez meghatározó és Ernő bácsi azért is tanulságos, vannak közöttünk fiatalabbak, a mi korosztályunk és az elődeink is elmulasztottak egy nagy lehetőséget. Az irodalomtörténészek azért az utóbbi fél évszázadban, meg korábban is olyanféle metodikáját, módszertanát adták az irodalomnak, hogy ma már az irodalomtörténész megfoghatóan elemezni tud egy művet. Tessék megnézni a mi szakmánkat, beszélünk, de hol van a mi szakmánknak, a vizuális esztétikának a szisztematikus, alapos kibontása? Máig hiányzik. Ernő bácsi pedagógiai vénájában talán ez is működik, ha már ilyen fajta irodalom, megközelítés nincs – bár az idősebbek tudhatják, hogy a 60-80-s években vitálisabb korszak volt Magyarországon, amikor a Képzőművészeti Főiskolán – Lantos ? – könyveket csinált és megindult egy pezsgés azért lenne fontos, mert olyan lehetetlen helyzetben van a kultúra a mai pillanatban, az irodalomtól a képzőművészetig, hogy máig is az iskolákban, a középiskolákban, az egyetemeken a gondolkozást kell hangsúlyozni mindenekelőtt. Vegyük tudomásul, hogy ezt a fajta nagyon vitatható témát, annak idején az orosz pszichológustól, Pavlovtól vettük át és nem hittük el a jóöreg Baudlaire-nek, hogy az emberi tevékenység legalapvetőbb, legszintetikusabb képessége a képzelet. Ehhez pedig a megfigyelésnek, a rajzolásnak, a képzőművészetnek, több köze van, mint a gondolkodásnak. A gondolkodásban nincs benne az emberi teljesség, kicsit zárt, diktatórikus, a szép gondolkodás gyönyörű is, de a képzelet sokkal inkább. No, ezen a vágányon érzem gazdag lehetőségnek azt, amit az előadó felvázolt.

Alföldi: Csak egy kiegészítő információ: az a kép, amit István vetített a Tanár úrról az 2002-ben a Vigadóbeli kiállításán készült utolsó felvétel, és 88 éves a mester. Két hónap múlva meghalt. A folyosón lévő kép 20 évvel korábbi, 70 év alatti kép.

A felvétel a Tanszék és az Alapítvány megbízásából készült.

Leírta és a közre adta: Szigyártó Gyöngyi

Budapest, 2020. június